

Wereldlezing: op zoek naar de dialoog over landbouw en natuur

De landelijke discussie over ruimte voor landbouw en natuur wordt de laatste weken in alle hevigheid gevoerd. Waar mensen met verschillende belangen en stemmen samenkomen ontstaat er nogal eens conflict over het gebruik van de ruimte. Om voorbij te gaan aan dat conflict, kwamen Wageningse alumni op 7 juli samen tijdens een Wereldlezing in [het nieuwe Omnia](#). Daarbij lag de nadruk op dialoog en wederzijds begrip, niet op debat: 'We mogen met z'n allen wel wat softer worden.'

Met deze wereldlezing werd een startschot gegeven aan de dialogenserie 'Samen maken we de Ruimte' van [Wageningen Dialogues](#) in samenwerking met [Pakhuis de Zwijger](#). Hierbij gaat WUR de dialoog aan met mensen die ingebed zijn in de ruimte (boeren, bewoners, gebruikers van de ruimte) en mensen die iets te zeggen (willen) hebben over de ruimte (omgeving, markt, overheid). Hoe kunnen we weer een goed gesprek op gang brengen over deze gevoelige onderwerpen, met als doel perspectief, partnerschappen of misschien enkel wat meer begrip voor elkaar?

Stikstofcrisis

Deze Wereldlezing vond plaats tegen de achtergrond van de boerenprotesten tegen de aangekondigde stikstofmaatregelen. Daardoor werd de actualiteit regelmatig onderwerp van gesprek. Logisch, aangezien meer dan de helft van de 100 deelnemers aangaf regelmatig op een boerenerf te komen. Tia Hermans, de eerste spreker van de avond, haalde de protesten aan om het belang van dialoog te illustreren. Hermans is trekker van de Taskforce Stikstof, die in 2019 door Wageningen University & Research in het leven werd geroepen. Volgens haar kunnen de (schijnbare) tegenstellingen tussen landbouw en natuur alleen worden opgelost door met elkaar in gesprek te blijven. Nederland is een van de dichtstbevolkte landen van Europa, met allemaal mensen die iets willen en soms tegengestelde belangen hebben. Er moeten perspectieven uitgewerkt worden: wat kan wel, wat kan niet?

Daarnaast waarschuwde Hermans dat de stikstofcrisis niet de enige uitdaging is waar de landbouwsector mee wordt geconfronteerd, want ook de Kaderrichtlijn Water en de klimaatopgave komen eraan. Haar Taskforce is dan ook uitgebreid naar een integrale gebiedsgerichte aanpak, waarin de drie uitdagingen samen worden aangepakt. Gevraagd naar een blik in de glazen bol gaf Hermans een terughoudend antwoord: 'Ik wou dat het over 5 jaar opgelost was, maar ik heb mijn twijfels.'

Voedselbossen en drijvende plantenkweek

Vervolgens presenteerden Marieke Karssen en Martin Hubers hun innovatieve blik op voedselproductie. Marieke Karssen gaf namens het platform Voedsel uit het Bos een inkijkje in de snel groeiende wereld van voedselbossen. Ze gaf het bos Ketelbroek in Groesbeek als voorbeeld: 'Dit gebiedje van 2,5 hectare werkt aan biodiversiteit, klimaatbestendigheid, recreatie, waterberging, CO2-opslag, bodemvruchtbaarheid, en het bos gaat vrij snel hele hoge voedselproductie opleveren voor een lokale markt.' Ook Martin Hubers ziet brood in een geheel nieuwe vorm van voedselproductie. Hubers is mede-oprichter van Floating Future Food Farm, dat werkt aan drijvende platforms waar bijna alle soorten planten op kunnen groeien. Voedsel kweken op water heeft veel potentie, want alle wereldsteden die te maken krijgen met voedselproblemen liggen aan het water.

Karssen en Hubers waren het eens over het belang van een goede dialoog. Karssen merkte op dat burens altijd betrokken worden bij voedselbossen, niet alleen in woord maar ook in daad: het bos laten zien en eventuele bezwaren wegnemen, bijvoorbeeld door een heg te plaatsen. Voor zijn Floating Future Food Farm ging Hubers in gesprek met de buurt, gemeente, ondernemers en restauranthouders. Beiden gaven aan dat bestaande regelgeving vaak een obstakel vormde voor innovaties.

Werelden bij elkaar brengen

De volgende sprekers spraken over manieren waarop er bruggen te bouwen zijn. Roel ter Horst, beleidsregisseur ruimtelijke ontwikkeling bij de gemeente Ede, gaf aan dat innovaties zoals die van Karssen en Hubers voor (lokale) overheden allemaal nieuw zijn, en dat gemeentes dit soort innovaties meer zouden moeten toetsen aan strategische thema's dan aan regels. Daarnaast stelde hij dat de samenleving en de landbouw aparte werelden zijn geworden die weer bij elkaar moeten komen. Dat waren de andere sprekers met hem eens. Frank Verhoeven, eigenaar van Boerenverstand, maakt in zijn werk continu de vertaalslag van beleidsopgaven naar boerenerf. Als boeren voor een opgave worden gesteld (zoals bepaalde doelen halen op het gebied van waterkwaliteit) is het belangrijk om concreet te maken wat er dan moet gebeuren. Volgens Christel van Raaij, betrokken bij de PPS Boer-burger dialoog van WUR, moet het gaan over de onderstroom: wat is jouw behoefte, waar komt jouw oordeel vandaan? 'Dat klinkt misschien zweverig en soft', voegde ze eraan toe, 'maar als je dat niet doet, kun je nooit horen waar de pijn van de ander zit.'

Nog spannendere dialogen

Hoewel luisteren een kernwaarde van dialoog is, werd er niet alléén naar de sprekers geluisterd. Deelnemers gingen ook met elkaar het gesprek aan: alle aanwezigen kregen de kans om in kleine groepjes te spreken over manieren om de dialoog te verbeteren. Het lukte de groepen om open, eerlijke gesprekken te voeren, zo bleek uit de reacties achteraf. Arjan Koomen (programmameerder Duurzaam Landgebruik): 'Het huidige debat wordt gekaapt door polarisatie, terwijl er zoveel goeie initiatieven zijn die het nieuws nauwelijks halen.' Marieke Karssen: 'We hadden een dialoog tussen generaties, tussen stad en platteland. Daar zitten soms muren tussen. Die moeten we beslechten door te gaan praten, niet dogmatisch te worden.' Christel van Raaij merkte de emotie al bij het voorstelrondje: 'Dialoog kan heel ingewikkeld zijn, als je van een boerenbedrijf komt of juist bij een organisatie werkt die niet geaccepteerd wordt door de boeren. Het is heel belangrijk om de emotie te uiten, het gaat om compassie.' Martin Hubers concludeerde met een knipoog: 'We mogen met z'n allen wel wat softer worden.'

Marian Stuiver en Simone Ritzer sloten de bijeenkomst af met de oproep om elkaar te blijven ontmoeten. De Wageningen Dialogues serie 'Samen maken we de ruimte' biedt daarvoor een platform. Suggesties voor (nog) spannendere dialogen zijn daarbij zeer welkom, mailen mag naar wageningen.dialogue@wur.nl. 'Vandaag gingen vooral alumni met elkaar in gesprek, maar het is de bedoeling om de dialoog voort te zetten met een breder, maatschappelijk publiek.'